

Engem érdekel az iskola, érdekel a pedagógia. Interjú M. Nádasi Mária professzor emeritussal

Kolosai Nedda

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Karának egyetemi docense
kolosai.nedda@tok.elte.hu

DOI: 10.37205/TEL-hun.2019.3-4.06

Az interjú 2017-ben készült, az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar tanácstermében, ahol azonnal videófelvételre is sor került.¹ M. Nádasi Mária professzor asszony az interjú előtt a folyosón hosszan beszélgetett hajdani kollégáival, tanítványaival, kezével kedvesen intett, mindjárt jön, csak legyen nyugodt. Látszott, számára mennyire fontos találkozások és beszélgetések zajlanak a röpké időben, csillogó szemekkel, nagy koncentrációval válaszolt és kérdezett. Azután ketten beültünk a terembe, és elkezdtük időutazásunkat.

K. N.: Köszönöm szépen, hogy elvállaltad az interjút! 2019-ben lesz 150 éves a Budai Tanítóképző. Az intézménynek – később Budapesti Tanítóképző Főiskola, majd ELTE Tanító- és Óvóképző Kar – évtizedekig voltál meghatározó oktató személyisége. Azt mondhatom, napjainkig az vagy, hiszen a mesterképzés miatt jelenleg is kapcsolatban állsz a tanítóképzéssel, van rálátásod, betekintésed a mindennapi pedagógiai munkába. Számomra személyesen is nagyon megtisztelő, hogy meghallgathatom ezeket a történeteket, hiszen tanítványod voltam itt a Budai Képzőben, illetve egy ideig kollégád a Neveléstudományi Tanszéken. Azt szeretném kérni Tőled, képzeld el az életed mint egy utat, ezen az úton kicsit sétálj vissza addig az időig, amíg kapcsolatba kerültél a Képzővel. Egy kicsit még jobban sétálj vissza, gondold át, mik voltak,

¹ Az ELTE TÓK technikusai, Inczédi Zoltán és Sebők István segítségével.

mik lehettek a motivációid, mik voltak azok az inspirációk, amelyek arra sarkalltak, hogy a pedagógus hivatást válaszd.

M. N. M.: Jó, ez nagyon jó kérdés, mert tényleg megnyitod az utat visszafelé, és akkor visszasétálok az időben. Egyszerű, szegény körülmények között éltem gyermekkoromban. Az általános iskolai tanárain ajánlották a szüleimnek, hogy tanuljak tovább, ők ajánlották a tanítóképzőt. Összesen ennyi volt. Nem volt nekem akkor még örült nagy hivatástudatom, meg semmim, hanem elmentem a középfokú tanítóképzőbe, amit 1869-ben hozott létre Eötvös József, és én oda kerültem 1953-tól 1957-ig. A tanítóképző hallgatóinak, tanulóinak összetétele nagyon érdekes volt, mivel általában első generációs értelmiségiek gyűjtőhelye volt annak idején.

Nagyon jó tanácsot adtak a szüleimnek a tanárain, mert én ott nagyon jól éreztem magam! Hamar kiderült, hogy engem nagyon érdekel az iskola, nagyon érdekel a pedagógia. Nem szeretnék dicsekedni, de nagyon jól tanítottam az iskolában annak idején, mikor gyakorló tanítás volt. Két kimenete volt ennek az iskolának: vagy elment az ember egy évet még tanítani, és akkor kapott tanítói diplomát, vagy továbbtanult egyetemen. Nagyon jól éreztem magam, szerettem a tanítást, ugyanakkor a középfokú tanítóképző elvégzése után egyetemre mentem. Egyedül én tanultam tovább az osztályból, de az osztály minden tagja ottmaradt a pályán.

Sokat gondolkodom arról, hogy a hivatásra nevelés szempontjából mennyire jó volt ez az iskola. Mindannyian a pályán maradtunk, mindenki végig kitartott, egészen nyugdíjas koráig. Egy lány nem ment tanítónak, aki viszont egy gyerekfogász mellé ment asszisztensnek. Tehát tulajdonképpen egy életre megfertőzött bennünket a Képző. Ez a Zirzen Janka Tanítóképző volt, itt az Ady Endre úton a II. kerületben. Tehát amikor én továbbtanultam, akkor magyar és pedagógia szakpárt választottam, később pedig hozzávettem a pszichológia szakot. Mindezt most azért mesélem, mert a fertőzés, a pedagógia szeretete valahol innen indult bennem.

Azt kérdezed, hogyan kerültem a Budai Képzőbe. Az egy jó téma, mert amikor ide kerültem, már felsőfokú, főiskolai szintű volt a tanítóképzés. 1984-ről beszélek. Javában egyetemi oktató voltam már, egyetemi adjunktus, amikor egy nagy kutatást csináltunk, nagymintás kutatást. A kutatásunk egyik kérdése az volt a pedagógusokhoz, hogy értékeljék visszamenőleg az egyetemi, főiskolai, középiskolai, tehát pedagógusképzőben töltött tanulmányaikat, szerintük hogyan segítették az ő munkájukat a pályájuk során.

Azt a fantasztikusan érdekes – nekem akkor úgy tűnt, hogy fantasztikusan érdekes – eredményt kaptuk, hogy miközben mindenki kritizálta a pedagógiai-pszichológiai képzést: kritizáltak az egyetemet végzetek, kritizáltak a főiskolát végzetek, a középfokú tanítóképzőt végzetek úgy gondolták, hogy ők nagyon jó szakmai képzést kaptak.

Nekem több se kellett – azóta is furcsállom magam, hogy így felkaptam a vizet, mondhatni –, mindezt összeszedtem, és írtam egy cikket a Köznevelésbe 1984-ben. A tanulmány címe az volt, hogy *Tanuljunk-e a régi tanítóképzőtől?*

Akkor, abban a tanulmányban leírtam, hogy szerintem mi az, ami ebben a képző intézményben jó volt. A pedagógusképzés szempontja, a tanítóvá válás szempontja mint központi kérdés szerepelt a cikkben, valamint a pedagógia helyzete, az elmélet és a gyakorlat kapcsolata. Szerintem mindezen szempontokat, a kutatás tapasztalatait nagyon logikusan kifejtettem a tanulmányban, valamint a magam alig negyven évével tanácsot adtam a Budapesti Tanítóképző Főiskolának, mit is kellene csinálnia.

Semmi veszélyérzetem nem volt, egészen addig, amíg Ungárné dr. Komoly Judit, aki a Pedagógia Tanszék akkori vezetője volt a főiskolán, fel nem hívott telefonon. Komoly Judit némileg megbántva mondta, hogy láthatólag fogalmam nincs arról, amiről beszélek, fogalmam nincs, hogyan működik jelenleg a főiskola. Jöj-jek el talán tanítani, nézzem talán meg, ez micsoda. Valójában később ő is kiegészztelődött, ennek nagyon örültem.

Akkor azt megtanultam, hogy mielőtt az ember nagyon tudja, hogy mit tanácsoljon másoknak, érdemes megfontolni, miről is van szó. Tehát így kerültem 1984-ben ide, a Budai Képzőbe óraadó oktatónak, a speciális képzésen kaptam órákat.

Érdemes elmondani, hogy a speciális képzés azért keletkezett, mert annak idején az 1980-as években az országban tanítóhiány volt. Akkor egy olyan hároméves képzés kezdődött el, amiben első évben jöttek a főiskolára, tanultak a hallgatók, amennyit csak lehetett: pedagógiát, pszichológiát, elméleti tárgyakat, láthattak mintaórákat. Azután a második-harmadik évben kimentek tanítani, majd visszajöttek még egy bizonyos mennyiségű elméleti óraszámra, utána diplomáztak.

Érdekes dolog volt, nekem nagyon tetszett, szerintem nagyon jól is működött. Azért volt ez jó képzési struktúra, mert a speciális tanítóképzésben részt vevők tudták, hogy percek alatt alkalmazniuk kell, amit tanulnak. Tehát nem úgy van az,

hogy bejárunk vagy nem járunk be, érdekel vagy nem érdekel. Nagyon érdeklődtek azok a hallgatók, nagyon-nagyon jó volt, nagyon szerettem. Akkor történt az, hogy egyszer a szigorlaton megjelent Hunyady Györgyné, Hunyady Zsuzsa hospitálni. Hunyady Györgyné 1984-ben lett a főiskola főigazgatója, és mint egy rendes főigazgató, végigjárta a különböző tanítási és vizsgaalkalmakat, hogy megismerje a kollégáit. Hunyady Zsuzsát az egyetemről ismertem, mert ő is magyarpedagógia szakos volt, de igazán semmilyen munkakapcsolatunk, se baráti kapcsolatunk nem volt még akkor.

Látszólag nem történt semmi, beült a vizsgára, a szokásos módján nem szólt egy szót sem, azután kiment. Ám később kiderült, hogy a speciális tanítóképzésből, amiről az előbb meséltem, áthoz engem – akkor úgy nevezték – „a rendes tanítóképzésbe”. Ez tulajdonképpen tehát már a második szakasza az itteni létemnek. Egy nagyon rövid, nyúlfarknyi első szakasza volt a speciális képzésben töltött idő, és most következik egy nagyon hosszú szakasz. Így kerültem ide.

Engedd meg, hogy megkérdezzek, azt élted meg, érvényesíteni tudod mindazokat a szempontokat az oktatásban, amelyeket abban a kutatásban leírtál mint a tanítóképzés feladatait?

Hát nem. Megpróbáltam... Az az igazság, hogy ott, a középfokú tanítóképzésben, az elmélet és a gyakorlat egységben jelent meg, valamint mindenképp fölötte állt a pedagógia presztízse. Most ezt nem kell neked mondanom, hogy idejöttem, meg bárhová mehettem volna, nemigen tudok olyan pedagógusképző intézményt mondani ma Magyarországon, ahol a pedagógia presztízse mindenképp fölötte áll. A középfokú tanítóképzésben ez volt. Ez volt, és a mai napig csodálom, hogyan tudták azt megoldani, hogy a szaktanáraink tanították a módszertant. Ráadásul a szaktanárok nagyon jól együtt tudtak működni a gyakorló iskolai tanítókkal.

Mindenki tudta, miről beszél, tudták mi az, hogy tanítás és tanítás. Az hamar nyilvánvaló lett számomra, hogy a főiskolai szintű képzésben ez másképpen volt.

Világos, hogy akkor, amikor az embernek hatalmas csoportjai vannak, az nem olyan, mint amikor 25 hallgató van egy osztályban, és foglalkozol velük négy éven keresztül. Itt van 60-70-80 hallgató, és foglalkozol velük néhány hónapig, 1-2 évig, heti 2 órában. Az nem ugyanaz persze, de hát ezt még a cikk előtt nem tudhattam ilyen világosan.

Amikor idekerültem, sokszor gondolok rá mosolyogva, a Budapesti Tanítóképző Főiskolán 45 percenként csöngettek, például ebben az épületben is, igazodva a Gyakorló Iskola rendjéhez, közben én az egyetemen hozzászoktam a kilencven perces órákhoz. Ez semmi, mert ez csak a szervezeti keretben való különbözőség, de mégis az a helyzet, hogy egyfajta szemlélet áll mögötte.

Emlékszem, elkezdtem renitenskedni, hogy nem kell a csöngetés, akkor azt mondták, hogy az nem lehet, mert ha az általános iskolában 45 percenként van csengetés, akkor a képzőben is úgy kell, mert ez a minta. Alapvetően nagy változtatásokat nem nagyon tudtam azért elérni, de ami csak tőlem tellett, megtettem, megpróbáltam például az órákat egy kicsit gyakorlatiasabbá tenni. Azon nem tudtam segíteni, hogy a pedagógia hol helyezkedik el a területek rangsorában.

Az a kiinduló tanulmány, valamint a saját tanítói, tanítóképzős tapasztalataid nagyon erősen formálhatták a szemléletedet, valamint azt, ahogyan átadod a tudásodat.

Igyekeztem. Ilyen szempontból nagy szerencsém is volt, mert többször elmentem külföldre. Mindig is nagyon érdekelt a reformpedagógia, és ezeket a külföldi utakat arra használtam fel, hogy megnézzem, mi zajlik reformpedagógia címén a világban, mert Magyarországon inkább csak beszélünk róla.

Emlékszem, úgy mentem el életemben először 1989-ben egy Waldorf-iskolába, hogy igazán nem tudtam pontosan, hogy ez micsoda. Csak úgy bementem, azután egyik ámulatból a másikba estem. Később alaposan megnéztem a Montessori-iskolákat, valamint Peter Peteresen pedagógia intézményeit is. Azért mondtam, hogy szerencsém volt, mert az egyetemről elmehettem ezekbe az intézményekbe, annak ellenére, hogy a reformpedagógiai iskolák, reformpedagógiai koncepciók főleg a kora gyermekkorra koncentrálnak.

Amikor visszajöttem a látogatásokról, ráönthettem a hallgatókra, a tanítóképzős hallgatókra ezt a tudást, és megkapták persze a tanárképzősök is. A tanárképzősök mondhatták nyugodtan, hogy jó, Montessori ezt nem a középiskolás életkorra dolgozta ki, de a tanítóképzősök esetében más volt a helyzet. Azt gondolom, kicsit talán másként tudtam oktatni, épp abból adódóan, hogy a két munkaterület összekapcsolódott, kicsit másként tudtam néhány dolgot csinálni. De ez akkor nem tűnt fel olyan különösnek.

Belegondoltál abba, hogy 1984 és 1989 között raktad le a reformpedagógiai szemléletnek azokat az alapköveit, amit te is akkor ismertél meg, és a hallgatóid rajtad

keresztül ismertek meg. Érdekes módon akkor jött egy olyan történeti-társadalmi időpillanat, hogy megalakultak, megalakulhattak az alternatív iskolák. Remélem, látod, milyen nagy hatása van például a közoktatásra annak az időszaknak, ami ott eltelt. Azt szeretném kérdezni tőled, vannak-e 1984-től, amikor elkezdted itt dolgozni, ha nem is szakaszok, de vannak-e olyan fordulópontok, kiemelkedő időszakok, amelyeket szívesen megemlítenél.

Igen, volt egy érdekes fordulópon, amelyet szívesen megemlítenék. A tanítóképzésben *Didaktikát* tanítottam. Csináltam mindent, amit kellett nappali- és esti tagozaton: tanítási gyakorlatokra jártam, rengeteg hospitálási naplót olvastam, értékeltem, javítottam. Szóval mindent csináltam, és nagyon szerettem.

Ugyanakkor azt kell mondanom, ahogyan így visszagondolok rá, hogy még az sem kizárt, hogy tulajdonképpen a Gyakorló Iskola vonzásában végeztem az oktatói munkámat. Mindig alig vártam, hogy menjünk egy tanítási órára vagy egy bemutatóórára, tanítási gyakorlatra.

Nagy előadócsoportokkal dolgoztunk, a hallgatókkal az első év második felében találkoztam, később nem nagyon. A három-, később négyéves képzés során olyan messze van az alkalmazástól, a tanítástól, amit a *Didaktika* órán tanítunk, hogy a gyakorlati alkalmazást látva nem mindig voltam maradéktalanul boldog. Ezt a fenntartásomat vagy rossz kedvemet egyszer Hunyady Györgynével osztottam meg a főigazgatói irodában. Mondtam, hogy nem vagyok megelégedve, mire Ő mondta, neki ugyanilyen gondjai vannak a Nevelélmélettel.

Mind a ketten azt gondoltuk, nagyon kell szeretni a pedagógiát, nagyon kell érteni, nagyon kell csinálni, mert különben az ember milyen tanító lesz?

És akkor egyszerre csak már én nem tudom melyikünk kimondta azt a varázsszót, hogy *próbáljuk meg együtt*. Arra gondoltunk, hogy a tudományok alapjait itt leképezzük elméletben ezeknek a szegény 19–20 éveseknek, ez talán nem annyira fontos és inspiráló, mint amennyiben abból indulunk ki, hogy a *gyakorlatban* mit kell csinálni. Arra jutottunk, a gyakorlathoz tömörítjük a tudnivalókat.

Szerencsés volt a helyzet, mert említettem, *Didaktikát* tanítottam, Hunyady Zsuzsa Nevelélméletet, és a két tudományterületet csak művi úton lehet elválasztani. Természetesen el tudjuk választani őket a tudomány számára, de akkor úgy gondoltuk, lehet őket ötvözni, lehet komplexebben tanítani. Nekiálltunk egy új tartalom kidolgozásának. Ez egy külön téma, mert én Hunyady Zsuzsával onnantól kezdve mindig párban tanítottam.

Elég különös történet, arról is lehetne egy interjút adni, hogy milyen párban tanítani. Az egy nagyon érdekes dolog, a párban tanítást meg kell tanulni. Az nem úgy van, hogy odaállsz, és a másik odaül, és akkor kész. Most már több mint húsz éve folyton együtt tanítunk.²

Ennek nagyon sok „csínja-bínja” van, rengeteget lehet egymástól tanulni. Ez azt jelenti, hogy egymás óráin ott ülünk, a vizsgákon ott ülünk.

A hallgatóink az elején csodálkoztak, aztán szívesen elfogadták. Egy olyan új szakasz volt az életemben, amikor megtanultam a Didaktikát a Neveléstudással, valamint mindkettőt a *tanítási gyakorlattal* együtt látni.

A másik pedig az, hogy egy másfajta felsőoktatás-pedagógiai gyakorlat alakult így ki, hogy ketten voltunk. Tudtuk figyelni, valaki mindig látta a hallgatókat, mindenkit, ez fantasztikusan jó volt, mert utána megbeszéltük. Egy fél év volt, amikor egyedül tanítottam, mert Zsuzsa külföldön volt, és meg kell mondanom, unatkoztam az óráimon. Nem volt kivel megbeszélni az órákat, és elbizonytalanodtam. Ez nagyon nagy és érdekes, jó dolog, hogy a párban tanítást csináltuk a nappali tagozatos képzésben egészen 2006/2007-ig, az volt az utolsó tanév, addig együtt dolgoztunk. Tehát leszámítva azt a fél évet, ez nagyon-nagyon érdekes dolog volt, és azt hiszem ez tényleg fontos szakasza volt a munkámnak.

Ugyanakkor arra is maximálisan képes voltál, hogy a pszichológiai tudást ötvözd a pedagógiaival, itt is volt azért egy nagy újítás: a Komplex pedagógia és pszichológia szigorlat. Arra emlékszem, én úgy tudom, ez nagyon hozzád kapcsolódik!

Igen, azért, mert pszichológia szakos is vagyok, és én nem is tudom külön látni, amit tanítok. A Neveléstudást és a Didaktikát is nehezen tudom szétválasztani, de a pszichológiát nem tudom elválasztani egyik területtől sem. Ez a komplex szemlélet a véremmé vált, és igen, itt a komplex pedagógia-pszichológia vizsgákra lehet gondolni, amit az egyetemen is csináltunk.

A komplex szigorlatok lényege, hogy a hallgatók is lássák, próbálják meg együtt látni a pedagógiai és a pszichológiai tartalmakat. Ez mindig olyan rémes, hogy elmennek a hallgatók és nem lehet tudni, mit vittek magukkal. Nagyon sok fejlesztőpedagógust tanítok mostanában az egyetemen, akik többségükben tanítók. Van közöttük nem egy olyan, akit tanítottunk Zsuzsával annak idején a tanítóképzésben. Nos, az már önmagában érdekes, hogy az embert megismerik húsz év

² Az interjú 2017 tavaszán készült.

múlva. De, amikor azt mondja, tudod, nagyon húzós volt az a vizsga, a híre is az volt, hogy nehéz teljesíteni a követelményeiteket.

Nahát, azt el tudom képzelni, hogy nagyon nehéz volt, mert ugye itt aztán minden volt, fogalmak, szakirodalmak, komplex tételek, nagyon alaposan vizsgáztattunk. De volt olyan is, aki azt mondta, mindenki minket irigyelt, hogy nekünk jut ki ez az oktatópár. Nyilvánvaló, hogy másképp közelítenek hozzá az emberek, az emlékeikben másképp tükröződik ennek az értelme. Az biztos, hogy nekem nagyon nagy dolog volt, hogy így oktattunk párban Hunyady Zsuzsával. Azután látod az is, amit kérdeztél, nem is gondoltam arra, hogy a pszichológiát is megemlítszem, de ezt a fajta komplexitást meg tudtuk csinálni, azért ez egy nagy dolog volt, azóta is a felsőoktatás-pedagógiai gyakorlat része más tanítóképzőkben is.

Többször említetted a hallgatókat. Milyen emlékeid vannak a hallgatókról?

Nagyon helyesek. Sok érdekes dolgot kaptam tőlük, és nagyon sok mindent kipróbálhattunk együtt. Én azt szeretem igazán legjobban a hallgatókban még ma is, amikor szavamon fognak.

Ugye? *(nevetünk)* Tanítok mindenfélét össze-vissza, és akkor egyszer csak azt mondják: nana, hát akkor ez, hogyan is van csak, mi is csináljuk úgy! Egy ilyenre emlékszem például, elképzelhető, hogy nem is kellene elmondani, de érdekesen működik ez a gyakorlatban.

Éppen egy reformpedagógiai tartalmú óráim után lehetett, már csak magára az élményre emlékszem. Gyönyörű tavaszi nap volt, akkor éppen egyedül voltam az órán, ez biztosan, akkor volt mikor Zsuzsa nem volt itthon. Egyszerűen azt mondták a hallgatók, ha ilyen jó idő van, és én annyira lelkes tudok lenni a reformpedagógiától, hát mi lenne, ha mi is kimennénk az épületből. Elmentünk a MOM Park szép zöld területére. Annyira próbáltam felkészülni menet közben, arra gondoltam, egy nagy homokozót üljünk körül, és szereztem valahonnan egy botot. Emlékszem rá, a hallgatók körben ültek, én pedig a programozott oktatást húztam ki nekik a homokba. Annyira jópofa dolog ez, ugye? Olyan jó élmény! Én megkockáztatom, erre akár ők is emlékeznek, mert szokatlan dolog volt. Azért mondom, szeretem, ha a szavamon fognak, és valami olyat kell csinálni, amit esetleg magamtól nem csinálnék, azt én nagyon szeretem, és erre számíthattam, hogy a tanítóképzősök megteszik ezt a szívességet.

A hallgatók nagyon-nagyon helyesek! Most volt egy érdekes élményem, az utcán rám köszönt egy fiatal nő, akit nem ismertem fel azonnal, nem emlékeztem,

sajnos már nem tudom mindenki nevét fejből. Azt mondta: –Tanárnő, egyre többször gondolok a Tanárnőre!

Olyan régen végzett, ahogy beszélgettünk, kiderült, 16 éve. Megkérdeztem, miért gondol rám? Azt mondja, mindig arra gondolok, jó lett volna rendesebben figyelni, amikor a differenciálásról tetszett beszélni.

Ez jó.

Ez jó! Azóta fel is használom a képzésben a történetet, elképzelhető, ez másoknak is jelent valamit. Én csak azt gondolom, a hallgatók nagyon érdekesen tudják motiválni az embert, meg vinni erre, arra. Biztosan a mostani hallgatóknak már mások az elvárásaik, mások az igényeik. Komolyan arra gondoltam, amikor az interjú előtt átgondoltam a tanítóképzős életemet, hogy azért módszertanilag sokat fejlődtem, sokat változtam. Valahogy ez biztosan azért van, mert a diákok annak idején ezt a pedagógiai kultúrát szokták meg.

Őrülten szerettem az előadásokat, nagyon szerettem előadásokat tartani. És nagy dolog volt, ha az ember kérdezett, és válaszoltak.

A mai körülmények között nem gondolom, hogy ez a járható út. Azt tapasztalom, hogy a hallgatók azt szeretik a legjobban, ha csoportmunkában, páros munkában dolgozhatnak. Abban a percben, ahogy frontálisan oktatom őket, amikor elkezdek előadni, előkerülnek a telefonok, abban a percben megüresedik a szemük. Ez most már egy másfajta igényrendszer, és ezt nekünk meg kell tanulni. Az egészen biztos, hogy ahogy akkor tanítottam, az most nem menne.

Azért emlékszem arra, hogy a Te előadásod nem volt a klasszikus értelemben frontális előadás, mert mindig párbeszédben voltál velünk. Mindig kérdezni lehetett, mindig kérdeztél, és nagyon figyelmesen meghallgattál minket.

Hát igen, igen...

Véleménycserék voltak az óráidon, viták. Akkor ebben látod a változást, a hallgatókkal való munkában?

Jelenleg a Tanítóképzőben nem tanítok, de azért a hallgatók nagyon hasonlóak életkori sajátosságaikból adódóan. Vannak olyan új igényeik, amit a felsőoktatás minden szegmensében észre kell vennünk. Gondolom én.

Neked ott van egy nagy lehetőség, hogy mindig láttad az egyetemen a hallgatókat, és láttad az úgynevezett tanítóképzős hallgatókat. Esetleg meg tudnád mondani, mit láttál különbségnek?

Ez egy nehéz kérdés. Hát azért tetted fel persze. Ráadásul azért is nehéz, mert a tanítóképzősökkel első évfolyamon találkoztam, az egyetemen pedig harmadik évfolyamon, úgy volt a tanterv.

Na, ott már egy szocializációs folyamat után voltunk az egyetemistákkal. Tudták már mi az egyetem, itt meg a kicsikkel, az elsőévesekkel ez egy másfajta feladat volt. A sokféle szak miatt az egyetemisták többoldalúak voltak, valamint kevéssé eltökéltek a pedagógia iránt. De engem hallatlanul vonzott ez a feladat: ha nem akarjátok, akkor is lássátok, hogy ez milyen fantasztikusan fontos! A tanítójelöltekkel nem volt olyan feladatunk, hogy el kellett ismertetni, hogy a pedagógia fontos, hiszen ez a munkájuknak elméleti háttere. Az egyetemen ez feladat: a nem pedagógiai, nem pszichológiai szakok kifejezetten ellene dolgoztak, ott egy külön műsor volt, hogyan lehet a pedagógiát megszerettetni az egyetemistákkal. Ezt nagyon szerettem, nagyon érdekel sajnos, hát nem tehetek róla. Számomra ez egy óriási inspiráció volt.

Tehát a különbséget inkább a pedagógiához való viszonyukban látom. A tanítójelöltek inkább voltak hajlandóak megcsinálni, amit az ember mondott. A sok hospitálási napló megírása mindig a fejemben van, hogy én ezt az egyetemen nem tudnám elérni, ez egész biztos, nincs az az eltökélt ember, aki erre képes lenne. Ez biztosan azért van, mert az egyetemisták egy jelentős része nem is pedagógusnak készül. Akik nem pedagógusnak készülnek, alighanem másban látják a pedagógiai munka jelentőségét. Egészen biztos vagyok benne, hogy ez egy másfajta mentalitás.

A Neveléstudományi Tanszékhez kapcsolódó emlékeidet előhívnád?

Nem is tudom, hogyan is mondjam ezt el, hogy világos legyen. Én nem a tanszéken éltem, én a tanszék *mellett* éltem. Olyan szerencsés voltam ebben a Németh László által leírt *óraadók királyságában*, hogy bejöttem, megtartottam, elmentem, és csak akkor és annyit és úgy kellett részt vennem a tanszék életében, amennyire én azt szerettem. Most jut eszembe, volt Hunyady Zsuzsával egy megállapodásunk, hogy annyi tanszéki értekezletre menjek el, amennyire úgy gondolom, hogy fontos elmennem. Ebből sajnos az derült ki, hogy nekem azért nem volt túl sok ilyen alkalom. Pedig tudom, hogy nem volt rendes dolog, és tanítom én is,

hogy a külső embernek be kell tagozódni. Nem nagyon tagozódtam be, pedig kedveltem a kollégákat. Az a kicsit felszínes kapcsolat, ami kialakult közöttünk, itt-ott persze komolyabb is, nagyon kellemes volt, többen voltak a kollégáim között, akik szintén tanítóképzőt is végeztek, ez azt jelenti, hogy ugyanazon a nyelven beszélünk.

Amikor a főiskolát hozzákapcsolták az ELTE-hez, nagy harc volt. Például ebből teljesen kimaradtam. A beszélgetésre készülve most gondoltam át, hogyan is volt ez. Tulajdonképpen, ha bármit olvasol erről visszamenőleg, egyfajta kemény ellenállás volt a főiskolán,³ az ELTE-t nem szerették. Ez tulajdonképpen nem volt kérdés, ugyanakkor egy hangot nem éreztem ebből. Én onnan jártam ide. Ez egy érdekes dolog. Soha nem fejezték ki, hogy onnan jön az ellenség. Talán azért, mert elég hosszú ideig jártam ide, hogy saját értékemen ismerjenek meg, és ne úgy, mint egy ELTE-s oktatót. Számomra ez egy nagyon érdekes dolog, hogy semmi ilyesmire nem emlékszem. Nem is avattak be. Talán ez a lényeges. Ez nem az én dolgom. És ezért nagyon hálás vagyok nekik.

Nem is volt konfliktusod?

Nekem nem volt. Így könnyű, ha az embert kihagyják. Én ezt nem vettem rossz néven, hogy kihagytak, sőt.

Van olyan, számodra jelentős ember, akiről szívesen beszélnél, még nem említetted, vagy már említetted, de kiegészítenéd?

Sok nagyon kedves embert ismertem itt meg. Azért jár ide az ember szívesen. Most is úgy van, ha megállok a lépcsőfordulónál, már nem tudok továbbmenni.

Igen, láttam az interjú előtt!

Aki elmegy mellettem, az megáll. Én nagyon szerettem ide járni. Itt nagyon jó volt nekem. Kiemelten nagyon pozitív kapcsolatom alakult ki Hunyady Zsuzsával, őt már említettem. Ez egy nagyon izgalmas folyamat volt, mert szigorúan szakmai kapcsolatként indult ez a dolog. Aki ismeri Hunyady Zsuzsát, tudja, hogy nem az a barátkozós fajta. Én mosolygok egyet-kettőt, ha nem úgy gondolom is, de ő aztán soha. És hosszú idő telt el, amíg az ember azt vette észre, hogy nem csak szakmáról beszélünk, hanem időnként másról is szó van. Ő, azt gondolom, az itteni életnek a legfontosabb szereplője. A többi kollégát is nagyon kedveltem.

³ A Budapesti Tanítóképző Főiskolán.

Egyet fogok most szóba hozni, mert az előbb a folyosón láttam az első emeleten a képét, és különlegesen felkavart. Szendrei Júliát említeném, akit nem tudok elfelejteni. A matematikus kolléga volt. Nagyon sokat jártam vele hospitálni. Hihetetlen sokat tanultam tőle az órák megbeszélésein. Még egy olyan embert nem ismertem, aki ennyire komolyan gondolta a differenciálást, tényleg tudta, hogy mindenki más, és tényleg tudta, hogy mindenkivel másképp kell bánni, és nem sajnálta az idejét. Mindent megtett a matematika megértéséért.

Szendrei Júlia az egyéni utak kitalálásában hihetetlenül kreatív. Azt gondolom, egy nagyon tehetséges nő volt a matematika tudományában is, de pedagógiában egészen különlegesnek találom. Úgyhogy én nagyon-nagyon örülök neki, hogy visszagondolhatok rá.

A munkáit még mindig ajánlom a továbbképzéseken a kollégáknak. Mind a két nagyobb könyvét, a differenciálást is, meg a másikat, az utolsót, a Gondolod, hogy egyre megy? című könyvét. Valóban, mikor a vizsgán beszélgetünk Róla, akkor kiderül, hogy még a könyvein keresztül is eléri a hallgatókat, a felnőtteket is, de hát ehhez ugye kellene egy kicsit segíteni, hogy népszerűbb legyen. Szendrei Júliától nagyon-nagyon sokat kaptam.

Neked nagyon nagy munkád volt abban, hogy az alapképzésre épülő mesterképzés választható lehetőség legyen, az ELTE TÓK-on végzett hallgatók számára. Egyrészt ki kellett találnotok a koncepcióját, másrészt létesíteni a mesterszakot.

Igen a Budai Képzőben az oktatást, az előadások és szemináriumok tartását 2007-ben fejeztem be. Nagyon érdekes dolog volt, hogy 2007-ben már megindult a Neveléstudományi mesterszak. Időközben az történt, hogy 2005-ben áttérve a Bolognára elindult egy olyan harc a pedagógiában, ami azzal volt kapcsolatos, hogy a Neveléstudományi mesterszaknak milyen speciális szakágai legyenek.

Az országos konzorciumnak, amely hét egyetemet foglalt magába, társelnöke voltam. Az elnöktársam Brezsnnyánszky László volt Debrecenből. Nekünk kellett, lehetett, vagy úgy fogalmazok, hogy nekünk volt módunk két éven át harcolni, és

befolyásolni, hogy milyen speciális szakágak lesznek a mesterszakon. 2007-ben lehetett pontot tenni e folyamat végére. Akkor megindult a neveléstudományi mesterszakon belül a Kora gyermekkor pedagógiája szakirány. Szeretném elmondani: az, hogy ez megvalósult, én úgy gondolom, egy neveléstörténeti tett. Mert gondolj bele, addig a tanítóképzés mindig zsákutca jellegű képzés volt, azaz annak, aki tovább akart tanulni, előlről kellett kezdenie a tanulmányait. Mindig mindent újra kellett kezdeni. Hiába találtak ki itt mindenféle belső szakirányt, meg mindenféle innovációt. Nem veszik tekintetbe sehol. Ebben, tanúsíthatom, Hunyady Zsuzsának nagyon elszánt küzdelme volt. Ő nagyon fontosnak találta ennek a zsákutca jellegnek a feloldását. Az külön szerencsém volt, hogy lehetőségem volt ebben mint társelnök segíteni. Akkor megtapasztaltam azt, milyen gögösek tudnak lenni az egyetemek. Sokféle mondat elhangzott. „Tanító végzettségű ne jöjjön oda, ne vegyük fel.” „Mit tud egy tanító?” „Ráadásul az óvónő, hohó, hát akkor eljuthat egy óvodapedagógus esetleg egészen a doktori fokozatig, hogy-hogy?”

Nagyon tanulságos volt! Na de, hát megvan a dolog, és ez volt az első szakirány, amelyik indult egyébként az országban, és mindenféle fanyalgás ellenére a mai napig látom, hogy ez az a szakirány, amelyre a legtöbben jelentkeznek. A legtöbben végeznek, és hát a legjobbak valóban már akár a doktoriig is eljuthatnak. Tehát ez egy nagyon érdekes időszak volt. Ez a folyamat 2005-től 2007-ig zajlott.

Ma már, ahogy bővül az ELTE TÓK palettája, születéstől 12 éves korig a gyerekekkel való foglalkozás szakértői lehetnek azok, akik a mesterképzésben részt vesznek. Ennek a szakiránynak a felelőse ez a Kar. A TÓK dolgozik rajta. Azt gondolom, nagyon jól meg van ez alapozva. Úgy tudom Serfőző Mónika lett Hunyady Györgyné utóda ebben a fontos feladatkörben.

Amennyiben a tanításról beszélünk, elmondanám, ebben a képzésben, a mesterképzésben is tanítottunk Hunyady Zsuzsával közösen Kutatásmódszertant. Jelenleg még egy óránk van, ahol együtt tanítunk, egy szabadon választható óra. Felveheti tanítójelölt is, jönnek is át a képzőből. De a tanítók mellett bármilyen szakos tanárjelölt felveheti, így nagyon érdekes, jó órák kerekednek. Ez az óra a fekete pedagógiával kapcsolatos. Ugyanakkor itt szeretném jelezni: ez tényleg a vége. Tehát ez olyan érdekes, hogy amibe 1984-ben belekezdtem az most gyakorlatilag elfogy. Ez egy ilyen dolog, úgy vagyok evvel, hogy egy vastag szál, nem is tudom, nem elporlad, hanem elvékonyodik. Hát ilyen, ennyi ideig tartott.

És milyen tapasztalataid vannak itt a mesterképzésben a tanítókkal és az óvókkal?

Nagyon jók, nagyon jók. Azt gondolom, hogy azokban a tanítóknak és óvóknak, akik veszik a fáradságot arra, hogy továbbtanuljanak, tovább gondolkozzanak, van egy hatalmas plusz.

Ők tudják, mi az, hogy gyerek, tudják, mi az, hogy iskola, tudják, hogy mi az, hogy probléma, tudják, hogy mit lehet csinálni. Én azt gondolom, hogy nagyon-nagyon jók a tanítók és az óvók, nem véletlenül a legjobbak mennek tovább doktorira. Úgy látom azt is, hogy az ELTE TÓK nagyon komolyan veszi azt, hogy a mesterszakra irányítsa a legjobb végzőseit, én úgy tudom, hogy nagyon figyeltek arra, hogy legyenek összejövetelek, megbeszélések a mesterszakra jelentkezők számára.

Azt is tisztázzuk, hogy mi ennek a mesterszagnak az értelme. Nagyon-nagyon jó dolog ez, egyetlenegy probléma van ugye, hogy praktikusán nem tudják érvényesíteni ezt a végzettségüket, mert nem olyanok a szabályozók. De azt kell mondanom, hogy ennek ellenére nem látom, hogy csökkenne a jelentkezők száma. Szeretnek a képzésre járni, amit meg is szoktak fogalmazni. Csuda jó, diákos szempontjaik vannak. Például, hogy nagy élmény, ha a szakirodalmak, a könyvek szerzőivel találkoznak. Hát nem is gondolták, hogy így néz ki XY tanár stb., stb.

Lényegében úgy élik meg, hogy a mesterszak folytatása az eddigi tanulmányaiknak – és hát mi is azt gondoljuk, hogy erről van szó. A képzés úgy van felépítve, hogy valóban újat jelentsen az ő számukra.

Nagyon-nagyon jónak gondolom a hallgatókat, és akkor azt szeretném mondani, hogy a mesterképzésben persze az esti tagozat is szerepel, és hát az meg, azt kell mondjam, frenetikus. Amilyen jók a nappaliak, az estiek még náluk is jobbak. Mert hiszen ők aztán tényleg a bőrükön érzik minden nap, hogy miről van szó. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert kevesebb időt töltenek ott, de amíg ott vannak, az olyan intenzív, olyan nagyon lehet látni azt, hogy erre milyen nagy szükség van. Sok dolgot felfrissítenek, elkezdenek gondolkozni, továbbviszik a gyakorlatba. Nagyon jó, úgyhogy én azt gondolom, jó dolog volt, ez a harc megértte.

Érdekesen összekapcsolódik az első néhány mondatod, a most elmondott mondatokkal. A képzés és a gyakorlat összefonódása. Ez gyönyörű szerintem. Azt szeretném kérni tőled, beszélj arról, mindannak fényében, amit most elmondtál, mi a jelentősége a tanítóképzésnek, az itt töltött időnek, a tanítójelöltekkel való munkának az életben?

Mi a jelentősége? Egyrészt, borzasztó jól éreztem itt magam. Különben sem szoktam olyanokat csinálni, amit nem szeretek. A legtöbb ember így van ezzel, de nekem szerencsém volt, hogy én ezt még figyelembe is vehettem az életem alakítása során. Nagyon jól éreztem itt magam. Személyesen és szakmailag egyaránt érezhettem, hogy egy kicsit előre tudom lendíteni a tanítóképzés ügyét. Ez talán azért van, ahogyan említettem az előbb, hogy inkább főiskola volt, mikor idejöttem, és én azt gondolom, azt tapasztalom, most már egyetemi szintű a képzés.

A másik, amit itt tanultam meg a gyakorlatban, hogy minden gyerek jön valahonnan. Az egyetemen nem úgy tanítom a pedagógiát, hogy a pedagógia 10 éves-től 18 éves korig szól. Látom és mutatom, hogy a 10 éves gyerek is jön valahonnan, az általános iskola alsó tagozatáról.

Az igazi pedagógia az, amikor meg tudjuk érteni, és meg tudjuk értetni, hogy akikkel dolgozunk, azok a diákok, valahonnan érkeznek. Azután valahová továbbmennek. A velünk való együttlét csak egy közbülső állomás. Azt gondolom, a szemléletem talán attól lehet egy kicsit globálisabb, hogy nem időszakokban gondolkodom, hanem a gyerekeket érintő összefüggésekben. Hála a pedagógusképzés teljes spektrumában való tanítási lehetőségeimnek.

Köszönöm szépen a beszélgetést!